

DESIGN ȘI ARTE PLASTICE

DESIGN AND PLASTIC ARTS

LILIANA PLATON¹,

doctor în studiul artelor și culturologie, lector universitar,
Universitatea Tehnică a Moldovei

CZU 75.012/.013
747.012/.013
7.01:111.852

Lucrarea de față propune un studiu comparativ între domeniul designului și al artelor plastice. Studiul evidențiază cele mai importante principii de realizare plastică și semantică utilizate în ambele domenii, urmărind astfel expunerea tangențelor comune în crearea imaginii. În acest proces se identifică cea mai responsabilă și mai importantă problemă abordată în ambele cazuri – formularea estetică. Procesul de studiu identifică criteriile de bază în realizarea armonioasă a imaginii artistice, ținând cont de unele legități și normative ale frumosului estetic. Prin filiera valorii estetice problematica de studiu și realizare practică a designului și artelor plastice se sincronizează și se asociază într-un scop comun, concentrat pe crearea armonioasă a imaginii.

Cuvinte-cheie: design, arte plastice, pictură, compoziție, ergonomie, spațiu, formă, culoare, lumină

This work proposes a comparative study between the field of design and plastic arts. The study highlights the most important principles of plastic and semantic realization used in both fields, therefore following the exposure of common tangents in image creation. In this process, the most responsible and important issue addressed in both cases is identified - aesthetic formulation. The basic criteria in the harmonious realization of the artistic image are identified, taking into account some legalities and norms of aesthetic beauty. Thereby, it is found that, through the chain of aesthetic value, the issue of study and practical realization of design and plastic arts, is synchronized and associated in a common goal focused on the benefit of human sensory perception.

Keywords: design, plastic arts, painting, composition, ergonomics, space, shape, color, light

Introducere

Domeniul design este „o activitate creatoare ce cuprinde o gamă largă de discipline” [1 p. 7]. În limbajul profesional termenul este cunoscut mai mult în perioada contemporană, deși are o istorie îndelungată, provenind de la verbul latin „designare” – „a trasa”, „a ordona” sau „a indica” [2 p. 5]. Deseori termenul substituie expresia „estetică industrială”, determinând o disciplină teoretică și practică, cu principii și metode specifice, complementară teoriei estetice generale. Principala semnificație a designului rămâne proiectarea estetică care, după cel de-al Doilea Război Mondial, pătrunde în numeroase limbi pentru a desemna procesul complex de concepere și proiectare a formelor funcționale și frumoase [3 p. 136]. Estetica industrială are implicații majore asupra imaginii perceptive și senzitive a obiectului, contribuind la satisfacerea cerințelor de frumos în viața cotidiană.

---

1 E-mail: platonliliana@yahoo.com

Printr-o analiză paralelă vom prezenta compartimentul artelor plastice, care grupează toate practicile sau activitățile de reprezentare artistică, estetică sau poetică, prin forme sau volume. În această categorie se include pictura, grafica, sculptura ș.a. – genuri capabile să reproducă realitatea în imagini artistice. Termenul „arte plastice” în literatura de specialitate se înrudește deseori cu cel de „arte frumoase” care, conform dicționarului, servește imaginii estetice. Sinteza celor două direcții ale designului și artelor plastice capătă tangențe comune tocmai prin latura sau funcția estetică – forma cea mai înaltă de creare și de receptare a frumosului. Constituirea artistică a designului este plasată conform „semnificației ample – la domeniul arte plastice” – alături de genurile arhitectură și artă decorativă aplicată, care nu „reproduc realitatea în mod direct” [1 p. 11]. Diferența între direcțiile reprezentative (pictură, sculptură, grafică) și nereprezentative (design, artă decorativă și arhitectură) ar fi utilitatea ca și element definitoriu aplicat în design, artă decorativă și arhitectură.

„Zona esteticii” manifestă o pondere aferentă produselor de „artă decorativă sau aplicată, artizanat, design, antichitate, styling, kitsch, estetica produsului și aspectul produsului” [4 p. 118]. Abordarea esteticului în design se combină cu efortul intuitiv de căutare a noutății și modernismului, printr-o ordine conectată la cerințele pieței și concurenței. Implicarea acestor factori în procesul de creație se petrece pe o filieră intuitivă, care demonstrează o valoare importantă, forate complexă și inexplicabilă. Cercetătorul Victor Papanek afirmă: „Prin pătrunderea intuitivă noi aducem la viață impresii, idei și gânduri, pe care le-am colecționat fără să știm, la un nivel subconștient, inconștient sau pre-conștient” [5 p. 19]. Aportul intuitiv în creația designului asigură necesarul de noutate, contrapus produselor standard fabricate și multiplicarea acestora în masă. Individualitatea este sincronizată în viziunea designerilor cu dorința exprimării ideilor creative proprii și în unele cazuri cu oportunitatea creării produselor exclusive, care îi prezintă unici pe piața concurenței.

Evoluția designului descrie diverse intenții, interese sau preocupări care s-au remarcat pe parcursul istoriei, dezvoltându-se pe filiera artelor decorative și aplicate [6]. Astăzi designul capătă o importanță deosebită în activitatea managerială a întreprinderilor, instituțiilor sau companiilor de producție, asigurând aportul de îmbunătățire a imaginii competitive pe piața concurenței. În acest scop, domeniul își impune „cunoștințe economico-sociologice, de marketing, merceologie, management, de teorie și practică artistică” [4 p. 125], coordonate, în mare parte, prin prisma valorății estetice. Valoarea estetică este concentrată în conceptul general al frumosului, care exprimă dimensiuni ale universului uman, cu fenomene, idealuri sau percepții ale mediului socio-cultural al timpului. Prin interesul major pentru frumosul estetic, designul creează o legătură durabilă cu artele plastice, punând în valoare aceleași principii de lucru.

Studiu comparativ. Forma plastică

Pentru o analiză de sinteză a fiecărui domeniu în parte este oportun studiul comparativ al picturii, ca segment al artelor plastice reprezentative, cu designul interior și industrial, ca segment al artelor plastice nereprezentative.

Pictura, ca parte componentă a artelor plastice, alături de sculptură, grafică etc., descrie o evoluție milenară în palmaresul istoric. Procesul interpretativ al picturii asimilează diverse date informaționale aparținente atât realității „perceptive” cât și celei „imaginare” ale vieții [7 p. 6], gestionate creativ de artist în formarea imaginii plastice a operei. Modul de reprezentare artistică și caracterul interpretativ al imaginilor plastice variază în demersul istoric al picturii, formând etape evolutive cu trăsături stilistice distincte. Consecvența schimbărilor evolutive este motivată atât de spiritul creativ al artiștilor cât și de ideologiile promovate în mediul socio-cultural al timpului [8 p. 8].

Privită la general, pictura se manifestă prin trei forme importante de reprezentare tehnică: pictura monumentală, pictura decorativă și pictura de șevalet. În contextul picturii de șevalet se disting cele două arii majore de subiecte laice și religioase, diferențiate sub aspect tematic, reprezentativ și tehnic. Urmând vizorul de cercetare a categoriei laice, identificăm șirul de genuri tradi-

ționale ale picturii: scena istorică, de gen, portret, peisaj și natura statică, stabilite prin conceptele academice, confirmate la începutul secolului al XX-lea [9 p. 24]. După cum se știe, genurile de pictură se disting prin diverse forme de reprezentare plastică, însă, în abordarea plastică, apelează la aceleași principii de exprimare și reprezentare estetică. În acest context, pictura rezolvă probleme legate de forma plastică, printre care se numără: structura compozițională, dramaturgia scenică sau aranjamentul prezentării, tehnica, combinațiile coloristice, stilul și caracterul plastic. De asemenea – și probleme legate de narațiune, expresie sau mesaj semantic, printre care: tematică, interpretare, concept ideatic, profunzimea a sensului, expresie și sensibilitate perceptivă. Forma figurativă în pictură își atribuie și mijloacele de expresie particulare, preluate din imaginea figurii umane, cum ar fi: plastica fiziologiei umane, cu particularitățile constructiv-structurale ale mișcărilor, pozițiilor și racursurilor; gestică, mimica, semnificațiile plastice reprezentative ale energetismului și dinamismului temperamental; expresia afectiv-emoțională a sentimentelor, trăirilor, meditațiilor, imaginațiilor și reflecțiilor universului spiritual [10 p. 167]. În cazul picturii nonfigurative sau a celorlalte genuri sunt rezolvate aceleași probleme ale formei și mesajului, dar printr-o abordare diferită, care deseori personalizează sau delegă exprimarea emoțiilor umane unor forme abstracte sau obiecte de civilizație.

În albia acestor constatări regăsim, în egală măsură, și preocupările actuale în designul interior, de produs, de mediu etc., care prin filiera esteticii abordează aceleași probleme de formă și conținut expresiv. Bunăoară, în designul interior sau industrial, fiind actualmente un segment în continuă evoluție, se apelează tot mai mult la instrumentele practicate în artele plastice sau chiar în pictură, menționând aici problemele legate de structura compozițională, dramaturgia formelor plastice, factura, textura, culoarea, stilul, conceptul ideatic, profunzimea expresiei și sensibilitatea formelor utilizate în proiectul grafic.

În amenajarea armonioasă a interiorului se urmărește realizarea optimă a diverselor probleme, printre care: utilizarea rațională a spațiului, asigurarea circulației, iluminarea suficientă, izolarea fonică, soluționarea ergonomică a mobilierului, crearea unui climat favorabil, asigurarea combinațiilor potrivite de culori, utilizarea judicioasă a textilelor, implicarea rezonabilă a decorului estetic ș.a. În urma acestora se decid materialele utilizate, stilistica elementelor și, desigur, corespunderea cu destinația utilitară a spațiului [2 p. 128]. Scopul principal al acestor probleme este de a obține o ambianță estetică frumoasă cu o rezonanță favorabilă percepției umane.

Culoarea

O filieră comună de exprimare estetică a designului și artelor plastice este valoarea cromatică, care determină, în același timp, unul din factorii fundamentali ai dezvoltării capacității creatoare a omului. Noțiunea de culoare se referă simultan la două fenomene: senzația subiectivă de culoare și posibilitatea unui corp de a părea colorat. De fapt, culoarea aparține experienței uzuale, ea nefiind o caracteristică intrinsecă a unui obiect, ci fiind o realitate subiectivă generată de interacțiunea a trei factori: ochiul, lumina și suprafața obiectului. În lipsa unuia dintre acești factori, senzația se produce diferit sau nu se produce deloc. Din punct de vedere fizic, culoarea reprezintă o anumită bandă a spectrului electromagnetic, cu o lungime de undă capabilă de a stimula conurile retiniene. Astfel, culoarea este o caracteristică măsurabilă a luminii, în funcție de intensitatea energiei radiante și de lungimea de undă. Conform acestor prerogative, culoarea apare ca unul din cele mai importante elemente ale esteticii și reprezintă unul din elementele primordiale ale existenței umane. Ea este prezentă în viața și activitatea noastră, punându-și amprenta pe tot ce ne înconjoară: de la culorile din interiorul locuinței până la cele din exteriorul ei (clădiri, străzi, magazine etc.).

Din punct de vedere psiho-fizic, culoarea este cea caracteristică a luminii care permite a distinge unul de altul două câmpuri de aceeași formă, mărime și structură a spectrului vizibil. Din punct de vedere psiho-senzorial, culoarea poate acționa prin: tonalitate, luminozitate (intensitate) și saturație

(puritate). Reieșind din percepția că o culoare nu poate fi apreciată decât prin raportarea ei la o alta culoare, observăm că: culorile reci ies în evidență, din punct de vedere optic, pe un fond alb; cele calde se evidențiază pe un fond închis, cele deschise ies în evidență pe un fond închis, iar cele închise pe un fond deschis. Pe un fond apropiat de gri, în cazul unei luminozități identice, culorile calde tind să iasă în față, pe când cele reci se retrag spre fundal. Efectul de adâncime al culorilor este valabil și în cazul contrastelor cromatice. Contrastul de calitate rezultat din alăturarea unor culori saturate lângă culorile estompate, în condițiile unei luminozități identice, cea saturată se va pronunța în prim-planul imaginii. În cazul contrastului cantitativ, dacă pe o suprafață mare de culoare roșie se alătură o mică pată galbenă, vom observa că galbenul devine mai proeminent. Combinația culorilor albastru, verde sau violet va crea o senzație de răcoare în aer, pe când combinația de roșu, portocaliu și galben va spori senzația de căldură [11].

Lumina

Deseori în crearea imaginii coloristice un rol deosebit îl joacă lumina furnizată artificial sau natural. Prin condiționarea conștientă a luminii se poate transforma chiar și un spațiu cu așezare nordică într-o încăpere mai primitoare, cu un aspect prietenos. Culorile calde, deschise (galben, bej), aplicate pe suprafețe întinse, suplinesc lipsa razelor soarelui, iar spațiile inundate de lumină naturală pot fi echilibrate prin suprafețe de culori mai reci sau mai închise.

Percepția vizuală poate fi perturbată și de marile deosebiri de iluminare a spațiilor de lucru și cele de circulație, creând un disconfort vizual. În rezolvarea acestei probleme se ține cont de anumiți factori: adaptarea ochiului depinde de dozajul intensităților sau strălucirii culorilor, unghiul vizual dintre sursa luminoasă și obiectul privit. Fenomenul cel mai nociv este, totuși, strălucirea orbitoare, datorată unei cantități mari de lumină care pătrunde în ochi, direct sau prin reflexie.

Un element important în gestionarea formelor, culorilor și spațiului atât în pictură cât și design este umbra. Aceasta apare în zonele cu iluminare mai slabă, fiind clasificate în: proprii sau purtate. Umbrele proprii sunt situate pe obiectele expuse la lumină artificială sau naturală, în dependență de forma obiectului, orientarea spațială și distanța până la sursa luminoasă. Umbrele purtate sunt proiectate de un corp asupra altuia sau de o parte a unui corp asupra altei părți ale acestuia. În general, umbrele afectează valorile de strălucire ale obiectelor, claritatea culorilor și relațiile dintre ele. Totodată, ele măresc efectul de relief și împreună cu elementele de perspectivă aeriană sugerează mai bine tridimensionalitatea formelor.

În urma studiului comparativ între implementările plastice în pictură și design, sunt identificate câteva elemente de bază comune care domină procesul de creație. Printre acestea se enumeră probleme legate de formularea estetică: plastica, construcția formei, combinații coloristice, texturi și facturi ornamentale, jocuri de umbre și lumini ș.a.

Concluzii

În baza celor menționate supra, putem constata că prin filiera valorii estetice problematica de studiu și realizare practică a designului și artelor plastice se sincronizează și se asociază în scop comun. Demersul creativ al domeniilor vizează, sub aspect general, conceptualizarea frumosului estetic într-o vastă manifestare a creației, abordând în sine căutări novatoare, semnificative, experimentale de individualizare și perfecționare a imaginii.

Referințe bibliografice

1. FLOREA, E. *Designul – știință și disciplină de studii*. Chișinău: Copitec-Plus, 2011. ISBN 978-9975-4057-1-3.
2. RĂDOI, A. *Salvarea omenirii de la poluarea fizică, estetică și morală, impune ca mileniul al treilea să fie: Mileniul designului*. Timișoara: Mirton, 1996.
3. PLATON, L. Designul produsului. In: *Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului: conf. teh.-șt. int.* Ed. a 5-a. Chișinău: UTM, 2010, pp. 135–138.

4. ANDREESCU, D. *Managementul marketingului în sociologia designului*. Oradea: Ed. Muzeul Țării Crișurilor, 2016.
5. PAPANEK, V. *Design pentru lumea reală: Ecologie umană și schimbare socială*. București: Editura Tehnică, 1997. ISBN 973-31-1019-3.
6. ФИЛЛ, Ш., ФИЛЛ, П. *История дизайна*. Москва: Колибри, 2014. ISBN 978-5-389-07244-2.
7. SPĂNU, C. Problema realizării imaginilor derivate în pictura moldovenească a anilor '60-'80. In: *Literatura și arta*. 1993, nr.13, p. 6.
8. PLATON, L. *Pictura figurativă de șevalet din RSS Moldovenească*: tz. doct. în studiul artelor și culturologie. Chișinău: UTM, 2020.
9. LANEYRIE-DAGEN, N. *Pictura: secrete și dezvăluiri*. București: RAO, 2004. ISBN 973-7932-23-4.
10. PLATON, L. Metodele de cercetare științifică aplicate în cadrul picturii figurative. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*, 2020. Chișinău: Notograf Prim, 2020, nr. 1 (36), pp. 166-169. ISSN 2345-1408.
11. ВЕСТГЕЙТ, Э. *Дизайн интерьера: Практическое руководство*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. ISBN 5-222-07912-0.